

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse pise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak četrtak pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2—.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin. dvakrat . . . 1, 50 za nadaljnja uvrščena od petit-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 50 K.

Telefon uredništva št. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino; torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani, VII., Celovška cesta 33/1

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tije so proste poštne.

L. PERKO:

Le v slogi je moč!

Ko smo volili svoje zastopnike v višji šolski svet, se je vse divilo naši disciplini, zavednosti in odločnosti. Vse te discipline je bil res naravnost imponujoč, posebno našim nasprotnikom. To se je tudi poznalo po pisavi nam nasprotnih časopisov o nas pred volitvami in po volitvah. In ta uspeh je bil tako sijajno venčan le vsled naše sloge in edinosti, ko ni bilo razlike med nami ljudsko- ali osnovnošolskimi in meščanskošolskimi učitelji. Kakor pa sedaj vse kaže, takega uspeha ne bo več, kajti del teh volilcev, t. j. meščanskošolsko učiteljstvo se hoče ločiti od ostalega ljudskošolskega učiteljstva in hoditi svoja pota.

Ker se teden za tednom razpravlja o zadevi v našem stanovskem glasilu, preobrača § 4 pravil UJU, bodi tudi meni, delujočemu vse življenje daleč v hribih, dovoljeno, da povem o tem svoje mnenje.

Ne bom pri tem preobračal in zasukaval nobenega § naših društvenih pravil, pač pa kratko povedal: Društva meščanskošolskih učiteljev treba ni; z ustanovitvijo takega in sličnih društev med nami in bodi to katerikoli kategorije učiteljstva, smo razdeljeni in naša moč, naša sedanja združena armada oslabilena, našim in vobče šolskim sovražnikom v dobro in korist. Ko bi naši meščanskošolski tovariši z Bernotom vred malo pomislili nazaj, na naše stanje, boje, zapostavljanje in zaničevanje našega stanu, skratka na najtemnejše reakcionarstvo ter s tega stališča sklepali premise v prihodnost, bi gotovo ne prišli do takih sklepov. Res, da smo dosegli veliko, zasijalo je nam solnce svobode, živimo v svobodni državi, obeta in kaže se nam še lepa prihodnost na vseh poljih kulturnega dela. Toda solnce nad nami še lahko za temni, nastane še lahko nam neljuba reakcija. In te temne oblake bodemo razpršili in reakcijo ustavili in potokli le če bodemo tesno združeni, eden za vse in vsi za vsakega, ne pa če bodemo razdeljeni na razne kategorije, kajti v takem

slučaju ni tiste vneme in odločnosti kot je v skupnosti. Moramo misliti, da sovražnik ne bo napadel vsega naenkrat, ampak le dele, počasi, seveda vse. Oni del, ki ne bo naravnost prizadet, vzemimo meščanske šole, tedaj se njeni udje za stvar ne bodo z vneto zavzemali kot bi se, če smo tesno združeni in nerazdeljeni. Dalje naj pomislijo meščanskošolski tovariši-ice, da so vendar del našega telesa, saj meščanska šola še vedno spada med ali v kategorijo ljudskega šolstva. Tovariši, upam, da jih smem še s tem imenom nazvati, imajo iste študije kakor mi. Poučujejo na meščanskih šolah celo kolegi, ki nimajo še izpita iz te stroke. Nič ne rečem, da morda oni ne znajo kaj več od nas, da so v tej ali oni stroki bolj podkovani; tudi strokovni izpit za te vrste šol v največjem času ni to kot je bil v prejšnjih letih. Danes, ko se obdržuje celoletne tečaje v ta namen, je vse nekaj drugega kot nekdanj, ko si je redki posameznik le vzlic svojega izvanrednega napora izpopolnil svoje znanje in položil izpit. In tovariši iz teh let, že priletni možje, gospodične ali gospe so bili vsikdar najboljši, najpožrtvovalnejši udje naših društev in obče učiteljskih ter šolskih interesov. Vzemimo le našega starosta, predsednika Luko Jelenca.

Nobejen nima proti temu, če je meščansko šolsko učiteljstvo temu primerno bolje plačano. To nam niti na misel ne pride. Nasprotno! Za njih pravice in gmočno vprašanje bodemo šli mi vsi v boj, kakor naj oni stoje tesno ob našem boku, ko se gre za naša gmotna ali pa šolska vprašanja. Naši interesi obče so tako tesno združeni, da so neločljivi, čemu potem ta razdelitev? Kar zadeva strogo specialna vprašanja meščanskih šol katerekoli vrste, je ob sebi umljivo, da je to naloga v prvi vrsti meščanskošolski učiteljev. Vse to se pa lahko tudi uredi in razreši v okrajnih učiteljskih društvih, ni torej potreba nobenega separatnega društva. Znanje meščanskošolskega učiteljstva in njega nasveti bodo nam vsikdar dobro došli in hvaležno sprejeti. Le ne delitve, če hočemo ostati to in na tem mestu, ki smo ga dosegli

skupno in tesno združeni s trudom, z največjim naprom in vztrajnostjo.

Bodimo edini, brez vsakega separatizma in razdelitve! Vaše zadeve naše zadeve, naša skrb vaša skrb! Živimo v demokratični državi, a ta demokratizem se naj kaže povsod in v vsem. S ponosom kažemo na naše ujedinjenje, na naš centralizem, ker le tu je naša moč in naša rešitev. A tako početje, ko se cepimo na razne kose, četudi bi to zdaj še ne bilo opasno, kar bi pa znalo postati in bi tudi najbrže, pa diši in ima vse znake nekakega avtogonizma. Proti temu smo pa, upam, vsi. Nazadnje se moramo ozirati tudi na naše srbske sotovariše. Oni so akceptirali vse naše načrte in predloge, tedaj bodimo v zglede tudi v edinstvi! Kratko: posebnih društev v naših vrstah ni prav nič potreba. Za zdaj zadostujejo popolnoma naša okrajna društva in teh se trdno držimo! Če bodemo tesno združeni med seboj, smemo z največjim zupanjem zreti v prihodnost, sicer bo naše delo polovičarsko.

FR. ŠEGULA:

Sprejem v meščanske šole.

Zadnji čas se je čitalo v raznih šolskih in meščanskih listih sledečo notico: Sprejem v srednje šole. »Letos bodo sprejemi izpiti strogi. Zahteve so: računanje s celimi števili v zvezi z uporabnimi nalogami, iz slovenščine: spretnost v čitanju in pisanju, početni nauki iz oblikoslovja, poznavanje pravopisnih pravil, analiza prosto razširjenega stavka. Ne zadostuje samo mehanično znanje, naučeno v zadnjih tednih pred izpitom. Učiteljstvo naj priporoča srednje šole le onim učencem, ki nameravajo študirati do konca. Za praktične poklice, kmetijstvo, obrt, trgovino in drugo gospodarstvo je najbolj primerna meščanska šola.«

Notica je čisto pravilno sestavljena, mogoče tudi tako zamišljena, v ušesih raznih bralcev bodisi učiteljev in neučiteljev pa najdejo sosebno zadnji stavki čudni odmev.

Ako se ozrem na material, ki je posejal našo meščansko šolo ter še končno primerjam izid šolskega leta ter upoštevam sodbe, katere sem slišal od raznih strani glede efekta na novo ustanovljenih meščanskih šolah konstatiram, da je pri nas v Sloveniji meščanska šola res nek za vsem nov tip šolstva, ki se šele uvaja. Vsekakor pa bi morali merodajni činitelji in vsa inteligentna javnost meščansko šolo bolj poznati, saj smo jo imeli tudi v bivši Avstriji, četudi pri nas le malo in še te nemške. Konstatiram, da nimajo vsi meščanskošolski učitelji enotnih pojmov o pomenu meščanske šole, njenega ustroja in učnega načrta, ljudskošolski učitelji in tudi srednješolski učitelji pa jo po večini smatrajo za nek privesek ljudski šoli, slično obrtno - nadaljevalnim šolam ali ponavljalnim ali recimo nadaljevalnim šolam. Da je to kolikor toliko res, nam pokaže dejstvo, kdo po ogromni večini prestopa v meščansko šolo. Srednješolski profesorji radi tako govoré: Ti nisi za gimnazijo, pojdi v meščansko šolo! Res, ti tudi pridejo. Rad priznam, da je med srednješolsko mladino dokaj fantov, ki ne spadajo tje, in če tem ne gre dobro v latinščini ali grščini, bodo mogoče z lahkoto nadaljevali in skončali v meščanski šoli svojo naobrazbo, ker pa višje-gimnazijec itak ne misli na meščansko šolo, ko je že preko te sfere, se zamore slična opazka nanašati le na nižje gimnazijce. Ako pa ti kažejo razum napredka v latinščini še kolkaj slabosti v ostalih predmetih, nikakor ne spadajo v meščansko šolo. Da taki nesrečneži v meščanski šoli tudi ne uspevajo, se je že večkrat dovolj jasno pokazalo. Zakaj ne?

Meščanska šola ima načrt, ki je vsekako istoveten načrtu nižjih razredov srednjih šol, izvzemši jezike, pri vsem tem pa naj nudi še celo kopico praktičnih panog (risanje, geom. risanje, knjigovodstvo, vse realije kot prirodois in prirodoslovje, kemijo pa v neprekinjenim stikom z ozirom na kmetijstvo, obrt itd.).

Tudi kaže urnik 30 tedenskih ur ter prekaša onega na gimnaziji. Zatorej je nemogoče, da bi v meščanski šoli cveli

LISTEK.

VILKO MAZI:

Delo na gluhonemnici.

Ko sem predlansko jesen nastopil svojo prvo službo na ljubljanski gluhonemnici, sem mahoma stal pred veliko uganko. Odprl se mi je čisto nov svet. Tujec sem bil, kamorkoli sem stopil, kakorkoli sem se okrenil. Zaman sem tical po svojih izkušnjah z ljudske šole, ob nobeni nisem našel opore.

Prihajali so gojenci v spremstvu staršev. Nekateri so se dobrodušno smehljali in pozdravljali znane obraze učiteljev. Podajali so jim roke in jim odgovarjali na to ali ono vprašanje z več ali manj različnimi besedami. To so bili gojenci, ki so že poznali zavod. Večina pa se jih ni stiskala k materam in očetom, plašne oči so nezaupno buljile izpod čela in šlo jim je samo na jok. To so bili novinci. Starši so dajali potrebne podatke, ki jih je bilo treba vpisati na posebne pole, začela se je inteligenčna preizkušnja otroka in zdravniški pregled. Naposled je dobil novinec, ki je pokazal svojo zrelost za

zavod, listek s svojim imenom in je stopil v bivalnico, kjer ga je z radovednimi pogledi sprejela gruča starejših gojencev. S pomočjo svojega »mednarodnega jezika« so nekateri takoj navezali nove prijateljske stike in jim še mar ni bilo za slovo od staršev, drugi pa so začeli tuliti v drvnem joku in samo iskali prilike, da bi jo mogli odkuriti za odišlimi svojci. Noben božljaj ni zalegel, nobena igrača, še jed jim je bila zoprna, samo nepotolajljivo domotožje.

Par dni kasneje pa so se posušile še te trdovratne solze in začele so se prve priprave za pouk. Bilo je skoro samo igranje, ki pa je že smotreno merilo k svojemu cilju. Začela se je vzbujati pozornost, prišle so prve vaje pravilnega dihanja, potrebnih gibov, vse tako diskretno, da otrok niti za trenotek ni občutil puščobe šolskih step. Tako so se tudi igranje razvili prvi zavedni glasovi in tako so se odprla vrata, ki so bila zapečateni s sedmimi pečati sedem dolgih let. S tem se je začel polagati temelj veličastni zgradbi človeškega govora, glas h glasu — opeka k opeki.

Ko sem videl ta globoki temelj, ko sem videl, koliko samozatajevanja daruje pri tem prvem delu učitelj in koliko tru-

da je treba učencu in sem pomislil, kako visoko bo treba graditi do podstrešja te palače, koliko težkih ur bo za zidarjamojstra in zidarja-učenca, predno se bo zasvetil pisani mlajček na stenu, mi je postajalo tesno in prišli so trenotki, ko sem se že odločil, da povežem culo in jo mahnem nazaj na ljudsko šolo. Onalo me je tja, kjer je ta palača govora že zgrajena in jo je treba samo še ometati in opremiti. Pogrešal sem časov, ko sem stavl malemu učencu vprašanje in sem takoj dobil odgovor, ko mi je on razodel svojo misel in sem mu jo mogel gladko razložiti.

In ko je bilo v meni največ obupa ter je bila čula že napol povezana, je prišla mahoma čudna rešitev in navdale so me vse druge misli, ki so mi bile vsedotte tuje, kakor da sem blodil po temi in puščavi. Bilo je to takrat, ko so se začeli malim zidarčkom svetlikati prvi pojmi. Kolika sprememba pri njih in pri meni! Njim je prihajalo v zavest, da ima gibanje govoril vse višji in koristnejši pomen nego samo prazno obdelavanje zraka. Jeli so zaznavati, da se jim začena odkrivati skrivnost gibanja ustnic polnočutnih ljudi in vsak dan jim je bilo večje hrepenenje, da bi kmalu mogli do dna te

skrivnosti. Z bornimi kretnjami so skimali ob tem ali onem predmetu, naj jim povem njegovo ime, njegovo lastnost in opravilo. In ko sem jim dal razumeti, da bodo vse to doznali ob svojem času, ni bilo na njih obrazih obupa, ampak se je razodevala pravcata volja tekmovanja, kdo bo prej dosegel veliki cilj, ki mu ga je kazala medla slutnja. Meni pa se je razodevalo vzvišeno delo človečanstva. Slutil sem veliko nalogo, ki je prlpela name prve nitke do svojih daljnih koncev, občutil sem krasno zavest, da bom stal nekoč pred temi palačami v blagodejnih mislih, da je vse moje, kar se ponosno dviga v višine, bogastvo duha, ki mu je Rothschild komaj pohleven bajtar... In razvezal sem culo in vse težke misli so se razpršile. S slehernim dnem je rastel moj pogum, se je krepila moja volja in danes so mi daljne misli, da bi me še kdaj vleklo nazaj za kateder ljudske šole.

Ni lahko to delo, ali lepo je in vzvišeno; vredno človeka, ki ga zanima skrivnostno snovanje duše od njenih prvih dihov do njenih daljnih smotrov. Nikjer bi ne mogel najti hvaležnejše psiho-loške delavnice, nego je gluhonemnica. Danes iščem odgovorov na vprašanja, ki

isti, ki na srednjih šolah popadajo iz 3, 4 predmetov. Še žalostnejše pa je, ako se tisti ponesrečeneži, ki so si zlomili nogo kar pri prvem koraku v srednjo šolo, to je pri sprejemnem izpitu, odkažejo meščanski šoli in če tega vodja mešč. šole ne ve ter nasede in učenca sprejme. Vsekakor nam mora biti jasno, da se 1. mešč. šol. razred nastavlja na dobro prebito 5. šol. leto, 1. razred sred. šole pa na 4. šol. leto. Če otrok vkljub mogoče predloženi šoli, naznanilo ljudske šole iz 5. 6. šol. leta sprejemnega izpita na srednji šoli ne prebije, je s tem pokazal da je ultra nesposoben za 1. meščanski šol. razred, ki glede računstva prekaša 2. gimnazijski razred. Ljudje, ki svetujejo takim fantom meščansko šolo, te popolnoma nič ne poznajo, ali jo pa tako bagatelizirajo, da si domišljujejo, da je mešč. šola le pripravnica za srednjo šolo. Naše prvovrstne meščanske šole so pa pokazale jasno dovolj, da so dosegle svoj namen, kajti njihovi absolventi se niso le obnesli v javnem življenju temveč tudi na višjih srednjih šolah, kadetnicah in učiteljskih najmanj tako izborna kot vsak gimnazijec, ki je prestopil tudi tje.

Da se mi je zdelo prepotrebno enkrat za vselej pribiti, da vsi poklicani faktorji, učitelji ali neučitelji ne naredijo iz meščanske šole res le neko višjo stopnjo ljudske šole brez vsakega pomena.

Čenjenim tovarišem na ljudskih šolah pa svetujem, da skrbje v smislu svojih besed za primeren naraščaj meščanskih šol.

VINKO KLANŠEK:

Ljudsko-šolski izleti in kmetijski pouk.

Vsako leto pridno prireja ljudskošolska mladina izlete, na katere se polaga večja in manjša važnost; ponekod se jih obravnava z vzgojnega, drugod s poučnega in še drugod z zabavnega vidika. Sicer je izletna sezija za letošnje šolsko leto že pri koncu, vendar pa naj mi bo dovoljeno par besedi o tem vprašanju v upoštevanje v prihodnosti.

Izleti so brezdvorno velike važnosti za učitelja in za učenca. Ob takih prilikah učenci navadno popolnoma odkrijejo značaje in pristo razodenejo najrazličnejša zanimanja, ki jih sicer puste le medlo k izrazu; razširja se njih duševno obzorje in pogloblja ljubezen do domovine; ko nečeno pa bodi izlet učencem tudi nekako plačilo in zadoščenje za trud in delo med letom.

Nimamo namena obravnavati vseh dobrih strani izletov, temuč se omejim samo na eno in to je: propagiranje zanimanja za kmetijski pouk, kmetijske šole in kmetijsko-nadaljevalne tečaje.

Vprašanje kmetijskih šol in kmetijsko-nadaljevalnih tečajev je pri nas v uravnoteženem razvoju, zato pa ni zamuditi najmanjše prilike, ki bi bila v stani pripomoči več ali manj k hitrejšemu razvoju, da pridemo vsaj do delnih uspehov.

Z ozirom na kmetijske šole smo pri nas v primeri z drugimi manj agrarnimi državami pravcati berači. Človek bi pa mislil, da teh par šol kmetijski mladeniči

kar oblegajo in nestrno čakajo, kdaj da bodo vsled preobilice prosilcev zamogli biti sprejeti v zavod. Stvar izgleda malo drugače. Ni takega moledovanja za sprejem, kakor bi mislili in dobimo v teh zavodih še mnogo praznih klopi, ki čakajo posetnikov. Pa zakaj to? Mar li naši kmetijski mladeniči ne rabijo strokovne kmetijske naobrazbe, kakor oni drugih držav, ali mora biti pri nas res alfa in omega vsega kmetijskega znanja izražena v besedah: kakor je delal stari oče in oče, bom delal tudi jaz, pa dobro. Če hočemo kulturno in gospodarsko dvigniti naše kmetijsko ljudstvo, mu moramo dati stanovske in strokovne naobrazbe v kmetijskih šolah in tečajih. Kako pa, če ga po končani ljudski šoli ne spraviš v učilnico? jih bo več vprašalo. Tovariši, tukaj pa odkrito! Ali vedo naši ljudje ali pa še boljše, naši šolarji, kaj je to kmetijska šola, kako je urejena in kaj jim lahko nudi? Ne vedo in ne bodo jasno vedeli, dokler jim bomo to le slikali z več ali manj zbranimi besedami in jim poset kmetijske šole priporočali z več ali manj toplimi priporočili. Pokažimo jim vse to: na lastne oči naj vidijo: kaj je taka šola, kako je urejena in kako se v nji poučuje, — in prisegel bi, da mora to na uspehih daleč prekositi vse slikovite opise.

Naj ne zapusti podeželski otrok osnovne šole, da bi mu preje ne pokazali kmetijskega učnega zavoda.

Za to se pač nudi najlepša prilika ob majniških izletih. Malo je časa in denarja, zato pa družimo vedno in vsepovsod dobro s koristnim in izrabljajmo malenkosti.

In naši kmetijsko-nadaljevalni tečaji? Ali ne bo pouk v njih olajšan? Če se bo učitelj opiral na to, kar so učenci že videli na kmetijski šoli ob priliki majniškega izleta in jim objubil, da jih po zaključku tečaja zopet popelje tja in jim ponovno privabi v spomin vse misli, ki so jih čuli za časa obiskovanja tečaja, ter jim pokaže praktično gospodarstvo v pravem pomenu besede, kar je mogoče v ljudski šoli na ozkozagrajenem vrtu izvršiti le iluzorno in izgleda, če malo pretirano primerjam, kakor bi pri požaru eksperimental z malo brizgalnico iz šolske omare — prosim, ali ne bo to za šolarje in odrasle mladeniče ogenj, ki jim bo posvetil, obenem na dal našim nadaljevalnim tečajem prave luči in goriva.

Mimogrede bodi omenjeno, da sem letos napravil z učenci izlet na Grm, kjer so ti kar žareli začudenja in navdušenja, ali je mogoče to in to in tretje, kako vzgajajo drevje, s čim krmijo živino in prašiče, takih in podobnih vprašanj ni bilo konca.

In ko zvedo, da ni v vsej stvari nobene nadnarčne moči, temuč se operira le z naravnimi sredstvi s pomočjo znanja, bodo le redki mladeniči, ki ne bi bili voljni obiskovati kmetijsko-nadaljevalnega tečaja. Pokaži učencem »čudeže« in ni škrat, da ne bi s tem vzbudili v njih radovednosti in zanimanja, s katerim bodo sledili pri pouku v nadaljevalnem tečaju in kmalu bodo prišli na to, da je s kmetovanjem znanje v tesni zvezi in da ta zveza prinaša velike dobičke.

Ne spada sicer k stvari sami, vendar pa je moja sveta dolžnost, da omenim dej-

stvo, ki me obenem podpira v mnenju, da bi taki izleti res mnogo pripomogli k večjemu zanimanju za kmetijski pouk. — da se je ravnateljstvo kmetijske šole na Grmu, kateremu moramo dohvalno priznati, da je v izbornih rokah, stavilo našim izletnikom radevolje in z vsem na razpolago in gg. strokovni učitelji so pri razkazovanju posameznosti v zavodu v kratkih, markantnih in poljudnih potezah podali izletnikom veliko novega v neizbrisen spomin, zato pa bodi izrečena ravnateljstvu in gg. strokovnim učiteljem zahvala z nado, da bodo imeli drugo leto polno izletnikov, ki bodo raznesli kot čebele pelod — svoje utise širom domovine in sagli potem z navdušenjem iskali prilike, za nadaljno stanovsko in strokovno naobrazbo.

Upam, da mi merodajne oblasti ne bodo zamerile, če bi nasvetoval za prirejanje takih izletov tu in tam podelitev malenkostne podpore.

Združimo torej lepo z dobrim in koristnim, pa bo za vse prav.

Verjemite, da bo prirejanje izletov z ljudskimi šolarji na kmetijske šole jako dobra prva in v kemični formuli z recepta: za izboljšanje našega kmetijstva.

Komur se zdi moja misel umestna, naj jo upošteva, sicer pa vsak po svoje, kakor ve in zna, samo da pridemo z mesta.

Telovadba v ljudski šoli.

Poročila o uspehih telovadbe, ki so jo priredile ljubljanske srednje in meščanske šole dne 5. junija, so mi dala spodbudo, da označim svoje mnenje, kako bi bilo mogoče gojiti šolsko telovadbo podeželski ljudski šoli.

19. januarja 1920 je izšla v Beogradu naredba ministrstva prosvete pod O. N. Br. 374. V kolikor vem, o tej naredbi naša šolska vodstva še nimajo ne duha ne sluha. Dejstvo je, da odreja naslednje:

1. da se telesna vzgoja po vseh šolah vrši v glavnem po sokolskem sestavu, metodiki, estetiki, redu in disciplini — kar je najbrž tudi vzrok, da za ljudsko šolo v Sloveniji ta naredba formalno še ne eksistira.

2. da se vzgoji telesnega vežbanja po vseh šolah obračaj čim večja pažnja; slednjič pa, da se šolske dvorane, dvorišča itd. stavi v ta namen na razpolago še drugim telovadcem, tem preje toraj šoli sami.

O pomenu, koristi in važnosti gojenja telovadbe je nepotrebno govoriti danes. Dokazov in že spoznanja o tem je dovolj. Žalostno je samo to, da manjka volje največ tam, kjer jo je največ potreba, to je med nami učitelji, ki smo udruženi v organizaciji UJU. Vso ostalo pomankljivost volje, ki bi utegnili procentualno odpasti na drugo učiteljsko organizacijo, lahko mirno spregledamo. Istina pa je, da je izvrševanje te naredbe odvisno največ od šolskega vodje. Je on za to, je veliko za to; ni njega, ni navadno nikogar. Zato spimo spanje pravičnega in čakamo menida, kedaj nam bo že iz predvoine in medvoine dobe znan glas trombe zapel:emento mori!

RUDOLF DOSTAL:

Dijaške počitnice.

Široka in bela cesta se vije od Ljubljane čez Črnuče in Domžale, skozi Dob in Prevoje, dalje v Lukovico čez Črni graben, preko Trojanskega sedla v Savinjsko dolino. Važna nekdanja »cesarska« cesta, ki je videla nebroj vojniš pohodov različnih narodov. Na severu kipe v oblake Kamniške planine, skozi Jermanova vrata gleda koroško nebo. Vsa ta pokrajina s svojo zgodovinsko rokavnjaško romantiko je kar posejana s starodavnimi gradovi, ki so dali toliko snovi našemu pisatelju Janku Kersniku. Tja na desno se odcepi rodovitna moravska dolina, na koncu prijazen trg Moravče, ki se še vedno zanj pripravljajo Prešernovi raziskovalci. Lepa je ta pokrajina, lepa je ta cesta v poletnem času, ko se vije v zgodnjem jutru v solncu okopana med zelenimi drevmi: kot reka skozi vasi, mtmo belih kmetijskih hiš z zelenimi oknicami in s kitami rdečih nagelov. Zamé je ni lepše pokrajine na svetu.

To je bilo torišče, to je bilo obiležje naših dijaških počitnic. Po materi Moravčan sem prihajal leto za letom tja na počitnice in prebrel del vsokrajino, vse vasi in trge od Kamnika pa dol do Ljubljane. V Moravčah je že tedaj vodil šolo tovariš Janko Toman, takrat v najlepši moški dobi, eden najagilnejših slovenskih učite-

Onemu, ki bi rad započel, da ne ve kje in kako se lotiti tega dela na podeželski ljudski šoli, priporočam po svoji skušnjih in mnenju, naj upoštevajo to, če služijo v kraju, kjer je:

1. sokolska in kaka drugovrstna telovadnica, 2. ena izmed obeh, 3. nobene telovadnice a šola s šolskim dvoriščem, 4. šola brez dvorišča ali brez vsakega za telovadbo primernega prostora.

1. Kraj s sokolsko in drugovrstno telovadnico. Če nima šola svoje telovadnice, a hočeš gojiti telovadbo tudi na orodju, se obrni kot voditelj šole na sokolsko društvo s prošnjo, da to v svoje telovadbe prostem času prepusti telovadnico proti primerni odškodnini v vežbanje telesa šolski mladini. Težko, da bi se dobilo podeželsko sokolsko društvo, ki bi v to ne privolilo. V tem slučaju imaš gotovo tu pa tam na razpolago vaditelja tega društva ki ti bo dober tolmač za tehnične izraze telovadbe, ki jih morda še ne obvladaš — seve, če ti ni povpraševanje po teh pojasnilih preponiževalno. Tudi ves ostali način vežbanja, moreš pridobiti v tem vaditelju. Pridobivanje znanosti ti je v tem oziru zelo olajšano.

2. Isti postopek imaš tam, kjer je samo sokolska telovadnica. Drugačen, kjer je samo drugovrstna, pa sam za izvrševanje te ministrske naredbe nisi ne vzgojen ne priučen. Ako bi kot tak, kot je tu označeno, imel šolsko mladino udinjati, magari nehoti in nevede, kakih političnih stranki, ter priti zato kot vzgojitelj v nasprotje s točko 1. in 5 te minister. nar., je bolje, da se omeiš na izvrševanje te naredbe v smislu navodila pod 3.) ali 4.) Ako pa je tvoja osebnost dovolj sposobna in močna ter taka, da ni nobene opravičene bojazni v izpolnjevanju te naredbe, tedaj se po mojem zasebnem mnenju moreš podvreči gojenju telovadbe tudi v drugovrstni telovadnici. To mnenje zastopam zato, ker sem naziranja, da vzgajajo značaj osebnosti — ne pa prostori. Zame pride v poštev bolj kdo, ne toliko kje se vzgaja. Zato zavračam z istega stališča trditve, da bi bil čut staršev ali otrok žaljen, če bi šola učila šolsko snov po šolskih predpisih pod šolskim nadzorstvom in odgovornostjo šolsko mladino telovadbe v kakem izvenšolskem prostoru. — Da pa tudi kraj vzgajanja ni povsem brezpomemben, priznam. Zato izrazi raje možnost pod 3.) ali 4.), ako je katera prejšnjih nemogoča.

3. Kraj brez vsake telovadnice, a s šolskim dvoriščem. Teh slučajev bo morala več. Hočeš li šolsko dvorišče preurediti v telovadišče, ne bo take težave, če imaš zato potreben prostor in mal načrt. Če imaš dvorišče do 200 m² obširno, tedaj odgovarja ta prostor obsežnejši današnji telovadnici. Opremljenje prostora s telovadnim orodjem bi bilo v slični vrstnosti, ko v zaprti telovadnici, če je temu približno sorazmerna dolžina in širina dvorišča z ono v telovadnici. Dolžina naj bi obsegala od 15 m do 17 m, širina od 10 m do 13 m. Tu je dovolj prostora za razred, ki ima 80 otrok, od katerih jih polovico odpade na deklice, druga polovica; 40 dečkov lahko vežba proste vaje, če se računa na porabo prostora à 4 m² na osebo. Ta prostor more zadostovati za

bi me sicer nikdar ne zanimala in ko so vendar vredna mislečega človeka. Z vse drugega vidika se mi prikazuje človeško dejanje in nehanje, najlepši pogled pa se mi odpira v tisto največje čudo, mimo katerega ronajo neskončne procesije z zavezanimi očmi in zamašenimi ušesi — v čudo govora. Ne poznam trenutka, ko bi mogel tožiti o dolgočasju, čim tišja samota me obdaja, tem bogatejšo so mi misli — v človeku se mi razodeva človek...

Vsa ta tajnostna vrata mi je odprlo delo na gluhozemci. Debele knjige govore že o tem delu, še debelejšje bodo govorile, zakaj iz ene uganke se rodi sto novih in nikoli jim ne bo konca...

Napisal sem te skope vrste predvsem onim tovarišem, ki se mislijo s prihodnjim šolskim letom posvetiti našemu poklicu. Kdor čuti resno voljo, kdor se ne straši velikega, toda hvaležnega dela (naši bivši gojenci nas nikdar ne pozabijo, temveč nas ob sleherni priliki radi obiščejo), naj se oglasi. Vse podrobnosti mu bo radevolje obrazložil ravnatelj. Opozovim samo na ugodnost znatno skrajšane službene dobe in na mirno strokovno delo, ki ga ne more greniti nobena birokratska muha. Rok za vlaganje prošnje poteče 15. julija (glej razpis v Ur. Listu št. 63 z dne 10. junija t. l.).

ljiv na polju narodne prosvete. Nas dijaške je bodril k dobremu in plemenitemu, izposojal nam je knjige ter nas je navduševal za narodne ideale. S tuštanjske graščine čez Hribce pa je prihajal takratni visokošolec Makso Pirnat in aranžiral dijaške sestanke. Dijaški sestanki! Kak čar je bil v besedi sami! Janko in Makso sta bila iniciatorja, mi dijaki pa za njima z vsem ognjem, z vsem oduševljenjem! Prvi umerjen, tih, dosleden, drugi ognjevit, navdušen, razborit!

Poziv je bil kratek: dne tega in tega v tem in tem kraju sestanki! Šlo je od ust do ust, od vasi do vasi. Pa nas je prihrumelo od Kamnika in Kranja pa dol do Ljubljane in še preko nje šestdeset, osemdeset do sto in še čez: enkrat v Dobu, pa v Moravčah, v Lukovici itd. Posebno v spominu mi je ostal neki sestanki pri podružnici na Gradišah nad Lukovico. Polegli smo okoli cerkve v travo. Med nami pa se je dvignila mala drobna postava Dragotina Lončarja. Prihajal je takrat s praške univerze domov na počitnice, pa nam je govoril o Masaryku, o takratnem češkem pokretu. Nismo ga povsem razumeli, zlasti mlajši, a slutili smo instinktivno, kaj nam je hotel povedati. Bilo je tilho in svečano tam v božji naravi, da si komaj čul cvrčanje murnov v travi. Lončar je pridigal, mi smo pa poslušali skrivno razodetje. V žejne naše dijaške duše smo vsrkavali besede o svobodi, o bratstvu, o demokratizmu...

Ko je utihnil, je vstal naš Makso. Klobuk širokokrajnik si je potisnil v tilnik, podietno si je zavihal brke, nato pa so mu vrele iz ust besede o domovini, o mlitem materinem jeziku, besede vžigajoče, plamenče, da so kmetije spodaj na polju začudenj obstajali. Časi, ki se nikdar več ne vrnejo, zlatih dni spomin!

Prirejali smo tudi glediške predstave. Navadno nam je služil skedenj za oder. Igrali smo Govekarjeve narodne igre. Občinstva smo imeli vse polno iz kmetijskih vrst. Še danes vidim v duhu kmeta, ki se je zvijal od smeha in se tolkel po koljenih, ko je gledal svojo fotografijo v Blažu Mozolu, ki ga je mojstrsko igral sošolec Brecljnik. Pa naj misli kdo o Krpanovi kobili karkoli, v tisti dobi je bil to edini repertoar, ki smo z njim mogli in znali med narod. Pri prosti zabavi, ki se je potem razvila, smo zapeli navdušujoče domorodne pesmi: Od Urala do Triglava, Slovenski svet, ti si krasan, V boj! itd.

Take sestanke smo prirejali silno tajno, ker so bili po takratnem disciplinarnem redu strogo prepovedani. Pa šolske oblasti so jih vendar ovohale, toda bile so pač počitnice, pametni profesorji so zatisnili eno oko, še pametnejši pa obe in dijaški sestanki so se vršili naprej.

Zakaj sem vse to napisal? Ali današnja mladina res samo zogo bije? Ali je še kje kak Janko, kak Makso?